

ни, зокрема, організацією колгоспних пологових будинків. Проте, якість медичної допомоги у них, побутові умови породіль і дітей залишалися проблемними і надто низькими.

«Первинна санітарна обробка хворих, у тому числі інфекційних та породіль здійснюється у одній і тій самій кімнаті площею 6,25м², інша прохідна кімната використовується як ізолятор. Її площа складає всього 3,75м². Одночасно вона слугує санпропускником. На день перевірки тут знаходилась хвора на черевний тиф» [24].

Відсоток сільських породіль, охоплених стаціонарною медичною допомогою у 1951 р. склав у Яворівському районі Львівської області – 23,3 %, у Вінниківському – 23,8 %, Широцькому – 33,3 %, Сокольському – 34,4 %, Шарнянському – 35,1 %, Нестерівському – 39 %, Ново-Яричевському – 45 % [25]. Та рівень медичного обслуговування у стаціонарних медичних закладах (лікарнях, фельдшерсько-акушерських пунктах) залишався на низькому рівні, і незважаючи на те, що мережа пологових лікарень та відповідних акушерських пунктів збільшувалась, незадовільні побутові умови та якість медичної допомоги примушували жінок народжувати дітей у домашніх умовах.

Через недбалість та низьку кваліфікацію медичних працівників, відсутність медичної допомоги при пологах чимало сільських породіль гинуло. Так, 30 жовтня 1951 р. у районну лікарню Станіславської області була доставлена без супроводу медичного працівника породільця Дячок К. П. у стані агонії. З'ясувалося, що після народження дитини в домашніх умовах у неї почалися післяпологові ускладнення, було викликано фельдшера, який, не надавши їй медичної допомоги, направив у дільничну лікарню. Чергова медсестра, оглянувши хвору на підводі, не викликавши лікаря, направила її у Маринопільську районну лікарню. Там вона була оглянута на підводі черговою медсестрою, після чого направлена у Жовтневу районну лікарню де і померла, оскільки медична допомога їй не надавалась протягом 15 год. 30 хв. [26].

Відсутність у медичних закладах транспортних засобів призводила до того, що значна частина хворих на пневмонію, туберкульоз у віддалених селах не отримувала своєчасної кваліфікованої медичної допомоги. Колгоспи теж не надавали транспортні засоби для транспортування хворих, у зв'язку з чим хворі госпіталізувалися із великим запізненням. Нерідко це мало летальні наслідки [27].

Отже, упродовж перших повоєнних років 1946–1951 рр. простежується організаційний дисбаланс у кількості закладів охорони здоров'я (лікарні; фельдшерські, акушерські, фельдшерсько-акушерські пункти; аптеки, аптечні пункти)

у східних та західних областях України, що швидше мав суб'єктивний характер (неякісна адаптація до регіональних особливостей радянської моделі охорони здоров'я).

Рівень медичної допомоги населенню у західноукраїнському селі не відповідав потребам. Насамперед, це стосувалося доступності медичної допомоги через брак на селі, по-перше, лікарень, фельдшерських, акушерських та фельдшерсько-акушерських пунктів; по-друге, фахово підготовленого лікарського та середнього медичного персоналу; по-третє, незадовільне ресурсне забезпечення; по-четверте, відсутність санітарного транспорту.

Наявні проблеми і труднощі обґрунтовувалися не лише наслідками війни, але й тим, що в моделі системи охорони здоров'я СРСР передбачалось фінансування виключно за залишковим принципом, що не дозволяло створити умови для якісного надання медичної допомоги сільському населенню.

1. *Виноградов Н. А.* Здравоохранение в послевоенный период. Лекции по организации здравоохранения для врачей // Под общей ред. Н. Хмелева. М.: Мед. изд., 1955. – 67 с. 2. Державний архів Тернопільської області (ДАТО). – Ф. 1853. – Оп. 3. – Спр. 208. – Арк. 451. 3. Досягнення охорони здоров'я в Українській РСР В 3-х Т. За ред. А. Е. Романенко. – Т. 1. К.: Держ. Мед. Видавництво УРСР, 1958. – 726 с. 4. Здравоохранение в Украинской ССР. Пути и итоги развития. К., Здоров'я, 1987. – 460 с. 5. *Каган С.* Основні досягнення соціалістичної охорони здоров'я в УРСР. (Матеріали до лекції). – Серія X. – 21. – К., 1957. – 47 с. 6. *Кононенко И. Ф.* Здравоохранение Украины на пути к полному возрождению // Врачебное дело. – 3314. – С. 97–104. 7. Медичну допомогу селу на рівень сучасних вимог // Прикарпатська Правда. – 1952. – 9 березня. 8. Очерки истории медицинской науки и здравоохранения на Украине // Под ред. Б. Д. Петрова, В. Д. Братуся, К. Д. Дулленко. – К., Гос. мед. изд-во УССР, 1954. – 437 с. 9. *Пиварчук В.* Західноукраїнське суспільство і соціальна політика сталінського режиму. Запровадження сталінської моделі у соціально-побутовій сфері // Історія в школі. – 1998. – № 12. – С. 8. 10. *Рубак І. В.* Соціальна інфраструктура українського села: зміни, труднощі, проблеми (20-ті поч. 90-х рр. XX ст.). – К., Рідний Край, 1997. – 165 с. 11. *Рубак І. В.* Соціально-побутова інфраструктура українського села (1921–1991 рр.). – Кам'янець-Подільський, 2000. – 304 с. – С. 143. 12. *Рубак І. В.* Стан соціально-побутової сфери українського повоєнного села (1946–1955 рр.) // Укр. істор. журн. – 1994. – № 1. – С. 65–72. 13. *Хелимский А. М.* Нужны ли карликовые больницы // Врачебное дело. – 1954. – № 8. – С. 734. 14. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі ЦДАВОУ). – Ф. 342. – Оп. 14. – Спр. 4940. – Арк. 22. 15. ЦДАВОУ. – Ф. 342. – Оп. 14. – Спр. 513. – Арк. 30. 16. ЦДАВО України. – Ф. 342. – Оп. 14. – Спр. 513. – Арк. 30. 17. ЦДАВО України. – Ф. 342. – Оп. 14. – Спр. 513. – Арк. 31. 18. ЦДАВО. – Ф. 342. – Оп. 15. – Спр. 50. – Арк. 9. 19. ЦДАВО. – Ф. 342. – Оп. 15. – Спр. 513. – Арк. 29. 20. ЦДАВО. – Ф. 342. – Оп. 15. – Спр. 515. – Арк. 6. 21. ЦДАВО. – Ф. 342. – Оп. 15. – Спр. 515. – Арк. 15. 22. ЦДАВО. – Ф. 342. – Оп. 15. – Спр. 513. – Арк. 7. 23. ЦДАВО. – Ф. 342. – Оп. 15. – Спр. 513. – Арк. 35. 24. ЦДАВО. – Ф. 342. – Оп. 15. – Спр. 513. – Арк. 4. 25. ЦДАВО. – Ф. 342. – Оп. 15. – Спр. 513. – Арк. 31. 26. ЦДАВО. – Ф. 342. – Оп. 15. – Спр. 513. – Арк. 6. 27. ЦДАВО. – Ф. 342. – Оп. 15. – Спр. 513. – Арк. 36.

Валентина Петрикова

Інформаційна культура М. Грушевського в національній соціокультурній творчості

В статті розглядаються особливості інформаційної культури М. Грушевського як яскравого представника гуманітарного знання, який готував наукову спільноту України початку ХХ ст. до сприймання теорії циклічності розвитку світової цивілізації за умов еволюції гуманітарного знання третьої і подальших епох подвоєння інформаційних ресурсів.

Features of information culture by Hrushevs'ky as a bright representative of humanities, who prepared the Ukrainian scientific community early twentieth century, assist to the theory of cyclical perception of the world civilization in terms of the evolution of human knowledge of third and subsequent periods doubling of information resources are analyzed in the article.

Постать М. Грушевського в науковій біографістиці України завжди асоціюється з історичними процесами, що відбувались і є завершеними в національному соціокуль-

турному просторі. Наукові праці вченого розглядаються як національне надбання періоду його життєдіяльності. Минулий час став суттєвою ознакою семантики текстів ба-

гатьох публікацій про вченого. М. Грушевський як історик став постаттю саме історичної біографістики нації. Однак, є багато ознак сучасного соціокультурного простору України, які дозволяють сформувати новий контекст висвітлення наукової спадщини вченого.

В історичний час буття самого М. Грушевського з його ім'ям пов'язано відкриття новацій в українській історії, літературі, політології. Адекватність своєму часу є логікою життєдіяльності людини. Якщо мова йде про творчу особистість, якою і був М. Грушевський, то динаміка культурного середовища забезпечує їй номінативний статус «сучасника», поки не закінчиться час, окреслений для українського народу як «цивілізаційне зрушення».

М. Грушевський є сучасником для інформаційного суспільства XXI ст., в процес розбудови якого включилась і Україна в межах концепції цивілізаційного зрушення [5]. Сучасності йому надають методологічні засади оцінювання рівня інформативності знання, що створено, створюється і буде створюватись в національному середовищі. Важливим фактором оцінювання є також адаптованість його праць до сучасної типології наукових та інформаційних продуктів за ознаками системного та ситуативного знання. Враховуючи реалістичність концепції рефлексивної модернізації суспільства Ентоні Гідденса, М. Грушевський не тільки опосередковано є сучасником, а навіть, безпосередньо, адже він свого часу сформував (через методи своєї наукової діяльності) засади сучасної теорії інформаційного аналізу та синтезу в процесі створення свого системного (концептуального) історичного знання та ситуативного (прогностичного) гуманітарного знання, які є національно особливими [1]. Згідно сучасній теорії інформації базовим визначенням особливостей інформаційної практики М. Грушевського може стати поняття «інформаційна культура» стосовно його високого рівня професіоналізму.

Теоретичне знання про культуру, зокрема, культуру, пов'язану з окремим етносом, розглядає цей складний феномен як систему, що здатна до саморозвитку, відповідно ідентифікуючись у цивілізаційному просторі. Культура еволюціонує у відповідності до законів діалектики. Динамізм культури в ознаках її системної відкритості потребує постійного обміну інформацією із зовнішнім середовищем. Саме динамічні процеси забезпечують можливість наукового пізнання соціокультурної сфери та вирішення окремих питань системотворчого характеру. В переліку складових, які формують та підтримують динамічні процеси в середовищі культури виділяється культуротворчість, що забезпечує появу нових елементів або їх комбінацій в культурі. Культуротворчість змістовно набуває вираження в культурних інноваціях, до яких належать відкриття та винаходи.

Винаходом світової спільноти XXI ст. стало формування інтеграційного наукового комплексу під назвою «теорія інформації». Розповсюдження прикладної частини цього комплексу в різних сферах соціокультурного середовища сприяло появі стійкої номінації «інформаційна культура». В такій змістовній єдності поняття «культура» базується на первинності філософсько-етичних елементів, а поняття «інформація» – на первинності науково-технічних елементів.

Серед значної кількості авторських визначень нового соціокультурного поняття представляє великий інтерес визначення інформаційної культури як феномена сучасного інформаційного суспільства: «Інформаційна культу-

ра є методологічним апаратом оперування соціальною інформацією, що склався в процесі еволюції суспільства і зберігає в собі все різноманіття засобів взаємодії людини з інформацією» [3].

Більш ємкісним виразом змісту цього терміна є трактування поняття «інформаційна культура» як методики, методології та світогляду суспільства інформаційної епохи. Більшість дослідників нового соціокультурного знання наполягають на існуванні двох рівнозначних напрямків у інформаційній культурі: інформаційна культура суспільства та інформаційна культура особистості. Саме особистість є виразником світоглядної культури в інформаційному суспільстві.

Паралельно в теорії культурних новацій особистість також визначається як суб'єкт культуротворчості, що здатний забезпечувати еволюційні процеси в усіх різновидах гуманітарної та технологічної діяльності. Особистість здатна формулювати та реалізовувати нові ідеї, норми, форми та засоби діяльності. Саме авторитетність особистості у своїй справі, на думку соціологів, забезпечує вирішальну роль у визначенні ступенів нового та прогресивного для світового або національного простору. Світогляд особистості здатен визначати світосприйняття всієї епохи, яка може охоплювати одне або кілька поколінь [4].

В інформаційному суспільстві світоглядна культура особистості асоціативно вимірюється за вищим рівнем розвитку інформаційної культури, до семантичних складових якого належать: усвідомлення інформаційних цінностей на основі єдності емоційного та інтелектуального сприйняття світу; виділення інформаційної домінантності в галузевій сфері діяльності. Перебування на цьому рівні інформаційної культури передбачає, що особистість здатна не тільки свідомо досліджувати накопичене людством знання та відтворювати його в наукових працях, а також творчо застосовувати його в практиці, але й самостійно виробляти нове знання у вигляді високоінтелектуальних наукових та інформаційних продуктів.

Вищий рівень інформаційної культури передбачає наявність у діяльності особистості двох взаємно підпорядкованих напрямів – наукової та інформаційної праці. Такий поділ існує як теоретичне узагальнення в теорії інформації. Мета наукової діяльності полягає в опрацюванні інформаційних джерел для створення нового наукового знання. Інформаційна діяльність має на меті здійснення сукупності операцій зі сприйняття, переробки, подачі нової інформації в межах наукового простору. Межі між науковою та інформаційною діяльністю у сфері соціокультурної творчості чітко провести неможливо. Два напрями діяльності виділяються за ознакою використаних методів інформаційного аналізу. В межах інформаційної культури особистості дані напрями присутні в інформаційній поведінці, читацькій культурі, ступені усвідомлення особистих інформаційних потреб, культурі збирання і пошуку інформації, бібліографічній культурі, культурі інформаційного світогляду. Функціонально довершеною діяльністю в усіх перелічених блоках інформаційної культури відзначаються науковці, результативність інформативної культури яких найвища.

Фактором підсилення результативності діяльності в сучасному часопросторі вважаються новітні інформаційні технології. Новітні технології пошуку, обробки та створення інформації дають можливість досягти бажаного рівня інформаційної культури – оглядово-аналітичної діяльності, як найвищого рівня проведеного інформаційного

аналізу ресурсного масиву науки. В процесі її здійснення використовуються тільки професійні знання, наслідком використання яких стає інформаційне прогнозування подальшого розвитку науки. Інформаційне прогнозування безпосередньо пов'язане з поняттям ціннісного орієнтування. Оцінка інформації в усіх різновидах джерел здійснюється за гносеологічним принципом. Таким чином відбувається «селекція» наукового знання.

Процес селективного оцінювання знання не є винаходом сучасної інформаційної практики. Філософи оперували поняттям «оцінювання», розглядаючи динаміку формування об'єктивного знання, законів логіки, починаючи з XV ст. Ускладненням селекції знання протягом усього часу структурування наукового універсуму виявляється приріст інформації у вигляді різноманіття документованих джерел. Перше подвоєння інформації у світовій спільноті визначилось в 1750 році, друге – на межі XIX–XX ст., третє – до 1950 року. З 1997 року – щорічно людство подвоює свої інформаційні ресурси.

Напрацювання загальноновизнаної методології оцінювання інформативності знання за полікультурним принципом, не відкидає фактора національного та етнічного при формуванні світового наукового простору. Саме урахування історико-культурного надбання кожної етнічної спільноти, яка досягла в своєму еволюціонуванні національно-державного формування, надає можливості розширити методологічну і методичну компоненту інформаційної культури в межах світової науки.

В теорії ціннісного орієнтування в локальному інформаційному середовищі важливим фактором узагальнення є наслідки діяльності окремих особистостей. Наукова біографістика України дозволяє сьогодні описати творчі особистості, які своєю діяльністю вплинули на динамічні процеси формування етнонаціональної культури у великомасштабному часовому вимірі. До таких творчих особистостей належить і М. Грушевський, чия наукова діяльність сформувала світоглядні засади українознавства і окреслила проблему поступу українства у світовому соціокультурному просторі. Наукові інновації М. Грушевського були означені тенденціями культурної динаміки етнічної спільноти і висвітлили можливості аналітичного оцінювання, як специфіки мисленнєвої діяльності вченого та дослідження інформаційного масиву документованих джерел про етнос, який потребував усвідомлення в межах української академічної школи на рубежі другого етапу подвоєння інформації.

Праці М. Грушевського є взірцем детально проведеного інформаційного аналізу означеного історією культурного письмового та словесного надбання народу в єдину систему наукового знання в гуманітарному циклі українознавства. Мова йде, перш за все, про наукову концепцію «Історії України-Руси» та філологічну працю «Історія української літератури», визначену автором як «огляд». Саме ці дві роботи вченого дають можливість проілюструвати особливості наукової та інформаційної діяльності, компонентну структуру інформаційної культури професіонала, результативність якого досягла мети через створення нового наукового комплексу «українознавство» та прогнозування його подальшого розвитку в XX ст.

Сам М. Грушевський розмежовує свої історичні праці за критеріями оцінювання наукової об'єктивності. Якщо при написанні «Історії України-Руси» «головну масу часу і праці мені... довелося віддавати роботі над історичним матеріалом: архівним студіям, видавничій праці, оброб-

ленню курсу історії України», то «по моєму плану в рамках цього історичного курсу мав поволі виростати і «огляд» історії української словесної творчості як першорядної соціальної функції і многовартого джерела для пізнання соціального і культурного життя» [2, 38].

«Історія української літератури» кваліфікована вченим через ознаку «огляд» і створена як наслідок його інформаційної діяльності над історичними першоджерелами. Всі блоки інформаційної культури за сучасною теоретичною моделлю були апробовані вченим і в сукупності склали його системне бачення літературної творчості народу в контексті його культурного життя, що констатовано самим автором в «Передньому слові» до «Історії української літератури»: «Я ні на хвилину не переставав слідити за її новинами, поступами в її обробленні, багато віддавав часу реферуванню, критиці, бібліографії української і світової літератури та добирав головніший матеріал для своєї підручної бібліотеки» [2, 38]. Нетривіальна, тобто не концептуальна, систематизація та інтерпретація фактів, цінностей, текстів дозволили автору виявити різноманітні відомості із різних галузевих напрямів гуманітарного знання, за означенням самого М. Грушевського «красного письменства», «усної творчості», «фольклору».

«Історія України-Руси» – це виклад чіткої наукової концепції дослідника, яка підтверджується первинними фактами з означеними посиленнями на джерела. Як продукт наукової діяльності праця має довершену хронологічну канву подій, обґрунтованих виявленими закономірностями, тенденціями, узагальненнями. Зовсім інші характеристики тексту «Історії української літератури». Наукова концепція попередньої праці замінена на цільове призначення формування наукової гіпотези: «Розмірно не багато з того, що варто взяти під увагу для розуміння і оцінки нашої старої культури і словесної творчості, зокрема може бути уняте в точні формули, в конкретні, прецизні факти. Далеко більше зістається тут предметом наведення, аналогії, приблизного розуміння і відчуження» [2, 39]. М. Грушевський стилістикою мови початку XX ст. формулює завдання своєї праці в межах сучасного, бажаного для всіх науковців, аналітично-прогностичного огляду в межах концептографічного обслуговування науки XXI ст.: «...бажаю сею працею увести й інших в круг помічень своїх власних і чужих, дослідів і студій над розвоєм нашого духовного життя...» [2, 39].

Гіпотеза вченого відносно історії полісемічного поняття «українська література» має на меті наукову прогностичність, «щоб намітити ті точки, з котрих можна найбільш всебічно, а головне найбільш безпосередньо й глибоко ввійти в лабораторію нашої старої творчості...» [2, 40].

Викладення гіпотетичних текстів передбачає інформаційне наповнення фактами, об'єднаними, за визначенням самого вченого, «загальними обрисами». Такі загальні обрисы в сучасній оглядово-аналітичній діяльності вміщують елементи прогнозування розвитку поданого галузевого напрямку. Але, враховуючи внесок М. Грушевського в становлення академічних засад національної науки, академік П. Кононенко засвідчує: «...особливий внесок М. Грушевського в скарбницю літературознавства – визначення української словесності як оригінальної художньої системи» [2, 30]. Тобто довершеність ситуативного знання в оглядовій праці М. Грушевського досягла ознак системного знання.

Сам вчений, обізнаний з працями Ф. Бекона, І. Канта відносно теоретичних засад процесу пошуку наукової

істини та методів проведення наукового дослідження, визнавав, що його гіпотетична праця має, перш за все, довершене бібліографічне підґрунтя, яке є необхідним та першовизнаним етапом і науковою, і інформаційно-оглядовою діяльністю дослідника. Із захопленістю аналітика М. Грушевський відзначає: «Перекартковуючи ще раз, при написанні сеї книжки, праці наших давніших дослідників, серед котрих ми мали стільки глибоких і тонких умів, я мав нагоду багато разів з приємністю спинятись на їх поміченнях і гадках, які влучно вгадували те, що з повнотою чи значною ясністю вирисовується аж тепер, в світлі порівняльно-літературних, культурних і соціологічних дослідів» [2, 40].

Враховуючи методологічний постулат про складність процесу формування наукових теорій, посилаючись свідомо на концепцію І. Канта, вчений толерантно ставиться до наукових доробків своїх колег та представників європейської і американської наукової спільноти. Відмовляючись від цитування як методу доведення і критики авторської думки, за вимогами сучасної оглядово-аналітичної діяльності, М. Грушевський найчастіше застосовує метод аналізу наукових ідей, гіпотез, концепцій через характеристику потенціалу наукових шкіл, представників – однодумців, подання узагальненого висновку типу: «Соціологи, історики культури й господарства вже оцінюють відповідно се дивне на наш нинішній погляд і суперечне правилу «не мішати діло з безділлям» сполучення забави й інтеграції енергії в початках людської культури» [2, 61].

Метод групового реферування наукових джерел, застосований М. Грушевським в огляді, найбільш доречно використовується сьогодні в оглядових працях міжгалузевого спрямування, щоб обґрунтувати тенденції інтегративності знання ХХІ ст. Так, в роботі окремо подано характеристику історичних, філологічних, етнографічних, психологічних студій наукових шкіл Штайнтала-Вундта, Й. Вахлера, Й. Гердера, Гумбольдта, Ф. Буслаєва, О. Пипіна, І. Прижова, О. Веселовського, М. Максимовича, М. Костомарова, О. Потебні, М. Драгоманова, М. Ковалевського, Ф. Ніцше.

Які характеристики історії літературної словесності народу М. Грушевського дають підстави поєднати в ній ознаки наукової та інформаційної праці? Вчений з перших сторінок праці через аналіз змісту праць науковців різного галузевого спрямування намагається знайти методологічну основу для формулювання своєї гіпотези поєднання

усної та письмової літературної творчості в єдиному історичному центрі українознавства «літературі» та створити модель майбутньої теорії, тобто системи доказовості. В цьому контексті як представник гуманітарного знання, який чітко усвідомлює означену вже на початку ХХ ст. ієрархічну класифікацію наук за М. Дьюї, М. Грушевський об'єктивно оцінює місце філософії і шукає в її досягненнях підґрунтя своїм поглядам на рубежі нового століття. Таким підґрунтям стає «історія культури», включаючи і мистецьку творчість. В сучасній системі знання ця дисципліна означена як «культурологія»: «Мова, культ, мистецтво, словесна творчість і творчість соціальна, так як вони сплітались на ранніх стадіях культури як різні елементи того ж самого процесу соціальної еволюції людини», – визначив вчений предметну сферу нового філософського знання, що потребує визнання всіма істориками літератури [2, 54].

Визначені у «Вступі» і «Передньому слові» до праці «Історія української літератури» всі характерні ознаки тексту: форма, стиль, методи викладення матеріалу, суперечності, особливості джерельної бази, побажання є сутністю інформаційного аналізу вченого. Текст логічно закінчується формулюванням перспективи народження нового історично-літературного знання за основними законами «людської творчості» [2, 62]. За прогностичним висловом М. Грушевського закони передбачають «ритмічно-симетричний, гармонійний характер, котрий ми спостерігаємо від перших кроків людської творчості...» [2, 62]. Вчений, маючи високу інформаційну культуру, готує наукову спільноту України початку ХХ ст. до сприймання теорії циклічності розвитку світової цивілізації за умов еволюції гуманітарного знання третьої і подальших епох подвоєння інформаційних ресурсів.

1. *Блюменау Д. И.* Информационный анализ и синтез для формирования вторичного потока документов: учебно-практическое пособие. – СПб., 2002. – 235 с. 2. *Грушевський М. С.* Історія української літератури: В 6-ти т., Кн. 9. Т. 1 / Упоряд. В. В. Яременко; авт. передм. П. П. Кононенко; приміт Л. Ф. Дунаєвської. – К., 1993. – 392 с. («Літературні пам'ятки України»). 3. *Дулатова А. Н., Зиньовева Н. Б.* Информационная культура личности: учебно-методическое пособие. – М., 2007. – 176 с. 4. *Каган М. С.* Синергетика и культурология // Синергетика и методы науки. – СПб., 1998. – С. 201–219. 5. *Петрикова В. Т.* Національний образ інформаційного простору в сучасному глобалізаційному світоустрої // Українознавчий альманах. Вип. 1. Український образ світу: особливості у світовому контексті / За заг. ред. проф. М. Обушного. – К., 2009. – С. 206–209.

Валентина Піскун

Теоретичне осмислення українськості: особистісне і спільнотне

У статті розповідається про теоретичні засади української національної ідентичності, що визначається як українськість. Розглядаються процеси ідентифікації на прикладі особистого та спільнотного самовизначення.

The article tells about theoretical basis of Ukrainian national identity which is called Ukrainian features. Processes of national identification are examined on the examples of personal and communal self-identification.

Помаранчева революція в Україні (2004 – поч. 2005 рр.) стала своєрідним викликом не лише українському пострадянському суспільному поступу, а й, до певної міри, світовій спільноті. Головна особливість суспільних запитів того часу виявилася у нагальній потребі суспільних змін, які б передовсім глибоко демократизували систему управління й взаємин суспільства і влади. Окрім того, сформувався також потреба в окресленні української перспективи, якої вимагали ті нові соціальні прошарки в українському суспільстві, які виплекалися уже в добу неза-

лежності України, і їм необхідна була підтримка держави у конкуренції з великим бізнесом. Слід також враховувати і загальносвітові тенденції, які характерні для сучасності, це, передовсім, – протистояння між глобальним і національним; між націокультурою і мультикультуралізмом, між національною і транснаціональною, і, навіть, антинаціональною ідентичністю.

Українські політики-державотворці, котрі визначали упродовж останніх 18 років напрямні розвитку держави, так і не досягли внутрідержавного консенсусу стосовно